

رابطه ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان

کشاورزی غرب ایران

بهنوش ستوده^۱، سعید کریمی^۲

^۱ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا؛ landa_2834@yahoo.com

^۲ استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا؛ skarimi@basu.ac.ir

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی رابطه ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی (خودپیروی، شایستگی، ارتباط) و خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه‌های غرب کشور بود. جامعه آماری این پژوهش ۶۵۹۸ تن دانشجوی کارشناسی کشاورزی در پنج دانشگاه دولتی غرب کشور (همدان، کردستان، کرمانشاه، ایلام و لرستان) بود که از میان آنان، بر پایه جدول بارتلت، ۳۶۵ تن با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. داده‌های پژوهش با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد گردآوری و توسط نرم‌افزار SPSS و با استفاده از رگرسیون چندگانه به شیوه‌ی گام‌به‌گام تجزیه و تحلیل شدند. طبق نتایج حاصل از همبستگی بین متغیرها مشخص شد بین نیاز به شایستگی و ارتباط با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندگانه به شیوه‌ی گام‌به‌گام نشان داد از بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی تنها متغیر نیاز به شایستگی، قادر است به میزان ۵/۶ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین نماید. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد خودکارآمدی تحصیلی توانسته ۵ درصد از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین نماید. این نتایج نشان می‌دهد که برآورده شدن نیاز به شایستگی و سطح بالای خودکارآمدی تحصیلی، پیشرفت تحصیلی را افزایش می‌دهد.

نمایه واژگان: پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی، ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، دانشجویان کشاورزی

^۱ نویسنده مسئول: بهنوش ستوده دانش‌آموخته کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا

تلفن: ۰۹۳۵۷۹۶۲۱۰۷؛ landa_2834@yahoo.com

The relationship between Basic Psychological Needs Satisfaction, Academic Self-efficacy and Academic Achievement among Agricultural Students in the West Iran Universities

B. Sotoodeh¹, S. Karimi²

¹ M.Sc. Graduate, Department of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Iran.
landa_2834@yahoo.com

² Assistance professor, Department of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Iran. skarimi@basu.ac.ir

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationships between basic psychological needs satisfaction (autonomy, competence and relatedness), academic self-efficacy and academic achievement among agricultural students in the West Iran universities. The statistical population of this research consisted of 6598 undergraduate agricultural students at five public universities in the west of Iran (N=6598). According to Bartlett's table, a sample of 365 students was chosen through random stratified sampling method. Data were collected using standardized questionnaires. Data was analyzed using SPSS 23.0 software. The results indicated positive correlation between needs for competence, relatedness and academic achievement. The results of multiple regression analysis showed students' need for competence had significant effects on academic achievement and explained about 5.6% of its variance. In addition, academic self-efficacy had a positive effect on academic achievement and explained 5% of its variance. The findings showed that satisfaction of need for competence and high levels of academic self-efficacy increasing academic achievement.

Key Words: Academic achievement, academic self-efficacy, basic psychological needs satisfaction, agricultural students

مقدمه

بدیهی است تحصیل امری با ارزش محسوب می‌شود، خصوصا اگر دانش‌اندوزی در رشته‌های حساس و مورد نیاز جامعه مانند کشاورزی انجام گیرد (زمانی و آزادی، ۱۳۸۱). از آنجا که یکی از موارد الزامی دست‌یابی به خودکفایی و استقلال ملی، تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص متناسب با نیازهای جامعه می‌باشد (Alston, 2003)، دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی رسالت‌هایی چون تولید دانش، تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص مورد نیاز جامعه، تولید و گسترش فناوری، نوآوری و خلاقیت را برعهده دارند (زرافشانی و همکاران، ۱۳۹۵). از این رو آموزش عالی کشاورزی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌های آموزش عالی نقش بسزایی در تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بخش کشاورزی ایفا می‌کند (پدرام و همکاران، ۱۳۹۲).

این واقعیت مهم که در دنیای مدرن امروز پیشرفت‌های انسان در گرو یادگیری می‌باشد، بر کسی پوشیده نیست (McCowan, 2018). بنابراین شناسایی عوامل موثر بر یادگیری می‌تواند نقش مهمی در جهت رفع مشکلات و نارسایی‌های سیستم آموزشی ایفا کند (جهانگرد و همکاران، ۱۳۹۶). از جمله این عوامل پیشرفت تحصیلی می‌باشد، که مهم‌ترین نشانگر بازده آموزش علم به حساب می‌آید و موفقیت هر نظام آموزشی در گرو این واقعیت می‌باشد که آن نظام تا چه حد و به چه میزان در دست‌یابی به عملکرد مورد انتظار موفق بوده است (حسن‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۱). پیشرفت تحصیلی به‌عنوان شاخص روانی آموزش، مهم‌ترین پیش شرط برای رفاه فردی و اجتماعی می‌باشد (Spinath, 2012). این امر، اهمیت بررسی پیشرفت تحصیلی را به‌عنوان یک مسئله حیاتی برای سیاست‌ها و تحقیقات روان‌شناختی نشان می‌دهد.

پیشرفت تحصیلی دانش و مهارت‌های اکتسابی عمومی و خصوصی می‌باشد که فراگیران در مورد موضوعات درسی کسب نموده و معمولا توسط آموزشگران اندازه‌گیری می‌شود (Can, 2009). از نظر عرفانی (۱۳۸۹)، پیشرفت تحصیلی به کیفیت یادگیری کسب شده در یک درس یا گروهی از دروس پس از یک دوره آموزشی می‌پردازد. پیشرفت تحصیلی با فراگیری اصول و توانایی عمل کردن موثر بر روی اهداف و موضوعات مرتبط است، از این رو پیشرفت تحصیلی در دانشگاه را می‌توان به معنای هرگونه یادگیری مطلوبی دانست که در فراگیران مشاهده می‌شود (Hurlock, 1980).

مطالعه در زمینه پیشرفت تحصیلی دانشجویان از جمله راه‌هایی است که به توسعه دانشگاهی و بهبود روزافزون کیفیت آموزشی می‌انجامد که این مسئله تاثیر قابل توجهی بر شناسایی برخی کم و کاستی‌های نظام آموزشی و ارائه راه حل‌های صحیح و علمی به منظور رفع آن‌ها دارد (Non& Templaar, 2016).

از آنجا که بررسی پیشرفت تحصیلی در عملکرد و پیشرفت شغلی (Ekstrom et al., 1986)، تغییر مسیر زندگی (Bandura, 1995)، پیش‌بینی ترک و افت تحصیلی دانشجویان نقش بسزایی دارد (Yang, 2004)، یکی از اساسی‌ترین موضوعات در نظام‌های آموزشی که از طریق آن وضعیت تحصیلی فراگیران را بهبود بخشیده و کاستی‌ها و نواقص موجود آموزشی را رفع می‌نمایند (کبیری، ۱۳۸۳)، کشف و مطالعه متغیرهای تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی و ابعاد مختلف این عوامل می‌باشد (سماوی و همکاران، ۱۳۹۵).

یکی از عوامل مهم یادگیری (Zhen et al., 2017) و از جمله سازه‌های مرتبط با پیشرفت تحصیلی، که هدف آن مشارکت سازنده دانشجویان در جریان آموزشی است که دریافت می‌کند، خودکارآمدی تحصیلی می‌باشد (سماوی و همکاران، ۱۳۹۵).

بندورا (۱۹۹۴)، خودکارآمدی را قضاوت‌ها و باورهای افراد در مورد توانایی‌ها و قابلیت‌هایشان برای به انجام رساندن یک تکلیف خاص یا انواع عملکرد مشخص شده، تعریف کرده که تعیین‌کننده چگونگی احساس، انگیزه شخصی و رفتار فرد می‌باشد. از دیدگاه وی فراگیران خودکارآمد در هنگام مواجه شدن با مشکلات در مقایسه با افرادی که نسبت به قابلیت خود تردید دارند سخت‌کوشی و پشتکار بیشتری نشان داده و با حضور فعالانه در فعالیت‌های آموزشی مشارکت می‌کنند (Bandura, 1986). پژوهشگران معتقدند دانشجویان با سطح بالایی از خودکارآمدی تحصیلی دارای سطح بالایی از مشارکت در امر یادگیری می‌باشند (Caraway et al., 2003). در حالی که دانشجویانی که دارای سطح پایینی از خودکارآمدی تحصیلی هستند نسبت به کلاس و محتوای آموزشی بی‌تفاوت می‌باشند (Bassi et al., 2007). فراگیران

از انجام تکالیف و اموری که احساس می‌کنند توانایی انجام آن‌ها را ندارند دوری می‌نمایند و بالعکس به کارها و تکالیفی گرایش دارند که نسبت به انجام آن‌ها احساس قابلیت و اطمینان می‌کنند. در این مورد باورهای خودکارآمدی تعیین کننده میزان انرژی هستند که فراگیران صرف انجام فعالیت‌های خود کرده و همچنین مشخص کننده میزان مقاومت فراگیران در مقابله با موانع و مشکلات تحصیلی می‌باشند (Pajares & Schunk, 2001).

پژوهشگران نشان داده‌اند که خودکارآمدی تحصیلی عامل مهمی جهت پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی در سطوح مختلف تحصیلی می‌باشد (Green et al., 2004). یکی از اهداف مهم آموزش عالی در تمام جوامع کمک به دانشجویان است تا خودکارآمد شوند (بلوطبندگان، ۱۳۹۳). تجربه دانشگاه برای هر دانشجو منحصر به فرد است (Khan, 2013). برخی از دانشجویان موفق هستند در حالی که برخی دیگر برای جلوگیری از شکست خود در حال کشمکش و مبارزه می‌باشند (Bui et al., 2017). از جمله مهم‌ترین عاملی که دانشجویان را به سمت بهبود پیشرفت تحصیلی (Chemers & Garcia, 2001) و موفقیت آن‌ها در طول تحصیل سوق می‌دهد، خودکارآمدی تحصیلی می‌باشد (Khan, 2013). خودکارآمدی تحصیلی تعیین کننده کانونی سازگاری دانشجویان با وظایف‌شان در دانشگاه می‌باشد و پیامدهای آن به‌طور مستقیم بر عوامل درون فردی چون اهداف، نتایج مورد انتظار، واکنش به خود ارزیابی رفتارهای فردی و نتایج حاصله تاثیر می‌گذارد (Stajkovic et al., 2018).

یکی دیگر از عوامل تاثیرگذار بر پیشرفت تحصیلی و از جمله مفاهیمی که امروزه مورد توجه بسیاری از پژوهشگران واقع شده است، مفهوم ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی می‌باشد (Shuler et al., 2010). مطابقت یا تناسب بین توانایی‌ها و نیازهای فرد و تقاضا و عرضه محیط پیرامون وی برای دستیابی به عملکرد مطلوب ضروری است. یک محیط ایده‌آل که یادگیری را توسعه داده و تسهیل می‌نماید، محیطی است که نیازهای فرد به استقلال، صلاحیت و ارتباط را تامین می‌نماید (Andal, 2017).

ارضای نیازهای بنیادین زمینه‌ساز شرایط لازم برای رشد و بالندگی، ارتباط و بهزیستی روان‌شناختی افراد می‌باشد (Deci et al., 2001). تشکیل دهنده پایه و اساس نظریه خودتعیین‌گری، نیازهای بنیادین روان‌شناختی می‌باشند که به‌عنوان محرک‌های ضروری برای رشد و پیشرفت سالم و برقراری ارتباط پویا با محیط و پرورش مهارت‌ها در نظر گرفته می‌شوند (Deci & Ryan, 2011). دسی و رایان (۲۰۰۲) در چارچوب نظریه خودتعیین‌گری بر این باورند که پشتیبانی از نیازهای بنیادین روان‌شناختی برای بهزیستی و رضایت زندگی همه افراد و همچنین رشد و کمال فردی (Deci & Ryan, 2000) و نتایج مثبت آموزشی (Cordeiro et al., 2016; Sheldon & Filak, 2008) ضروری می‌باشد. بر اساس نظریه خودتعیین‌گری، رضایت از سه نیاز روان‌شناختی، نیاز خودپیروی (نیاز به تجربه مفهوم اراده و استقلال روانی)، نیاز شایستگی یا صلاحیت (نیاز به تعامل موثر و تسلط بر محیط) و نیاز ارتباط (نیاز به احساس برقراری ارتباط و تعلق به دیگران) نقش حیاتی در ظهور رفتارهای هدف محور ایفا می‌کند (Deci & Ryan, 2000). در مقابل، از برآورده نشدن این نیازها نتایج نامیدکننده ای چون ترک تحصیل، فرسودگی تحصیلی و اختلالات روانی حاصل می‌شود (Sulea et al., 2015; Taylor et al., 2012).

ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی قادر به توضیح و پیش‌بینی نتایج مهم آموزشی چون، پیشرفت تحصیلی و وضعیت اشتغال فراگیران می‌باشد (Jang et al., 2009; Gillet et al., 2017). با توجه به مطالب عنوان شده، هدف این پژوهش، بررسی و تبیین رابطه خودکارآمدی تحصیلی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه‌های غرب کشور می‌باشد و این پژوهش قصد دارد به این پرسش‌ها پاسخ دهد که ۱- آیا بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟ و ۲- آیا بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد؟

توجه روزافزون به نقش با اهمیت متغیرهای مختلف در پیشرفت تحصیلی فراگیران، زمینه‌ساز انجام تحقیقات زیادی در داخل و خارج از کشور شده است (شهرآرای و همکاران، ۱۳۸۴) که در ادامه به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌کنیم.

سواری (۱۳۹۶)، در پژوهش خود دریافت که بین متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان و پیشرفت تحصیلی آن‌ها رابطه معنادار وجود ندارد. تجربه وی نشان داد که جامعه مورد مطالعه به جهت ساختار سازمانی دانشگاه از اعتماد به نفس پایینی برخوردارند و از لحاظ

توانایی‌ها خود را پایین ارزیابی می‌کنند و و این امر سبب می‌شود با وجود بالا بودن سطح پیشرفت تحصیلی، دانشجویان خودکارآمدی تحصیلی پایینی داشته باشند. محمودی و همکاران (۱۳۹۶)، در تحقیق خود دریافتند که ارضای نیازهای بنیادی روان‌شناختی قادر به تبیین پیشرفت تحصیلی می‌باشند. جهانگرد و همکاران (۱۳۹۶)، با توجه به نتایج حاصل از پژوهش خود دریافتند نقش میانجی‌گری خودکارآمدی تحصیلی موجب افزایش پیشرفت تحصیلی آن‌ها می‌شود. پژوهش نیستانی و میرحیدری (۱۳۹۴)، نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی می‌تواند پیشرفت تحصیلی را به شکلی معنادار پیش‌بینی نماید. نتایج تحقیق بلوطبنگان (۱۳۹۳)، نشان داد رابطه بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی مثبت و معنادار می‌باشد. بدین معنا که با افزایش سطح خودکارآمدی، پیشرفت تحصیلی دانشجویان افزایش می‌یابد. همچنین طبق نتایج پژوهش پاشاشریفی و همکاران (۱۳۹۲)، خودکارآمدی دانشجویان با پیشرفت تحصیلی آن‌ها رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. از نظر آن‌ها خودکارآمدی از جمله عواملی است که در عملکرد تحصیلی نقش بسزایی دارد و دانشجویان دارای خودکارآمدی بالا در مقایسه با دانشجویان دارای خودکارآمدی پایین به پیشرفت‌های بیشتری نائل می‌شوند. جواهری و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهش خود دریافتند که بین هیچ‌کدام از مولفه‌های نیازهای بنیادین روان‌شناختی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معناداری وجود ندارد. از نظر آن‌ها نیازهای روان‌شناختی به‌تنهایی نمی‌توانند پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی کنند.

استازکوچ و همکاران (۲۰۱۸)، در تحقیقی با عنوان تست سه مدل مفهومی تاثیر پنج عامل بزرگ شخصیتی و خودکارآمدی تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی، به این یافته‌ها دست یافتند که پیشرفت تحصیلی مسیر شغلی و شیوه زندگی دانشجویان را مشخص می‌کند. دانشجویان در مواجهه با عملکرد تحصیلی، به قدرت استقامت و ثابت قدم بودن برای رسیدن به موفقیت و باورهای کارآمدی نیاز دارند و خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری دارد. تالزما و همکاران (۲۰۱۸)، در مطالعه‌ای به بررسی رابطه بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی پرداخته‌اند و نتایج حاکی از آن است که بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد. آن‌ها خودکارآمدی را صرفاً انعکاسی از عملکرد تحصیلی می‌دانند. ژیلت و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهش خود با هدف بررسی مسیرهای ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی دانشجویان دریافتند که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی قادر است نتایج مهم آموزشی همچون تعامل و پیشرفت تحصیلی را توضیح دهند. بیوئی و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهش خود با هدف بررسی تاثیر خودکارآمدی بر پیشرفت تحصیلی دریافتند بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد، پس از پایان ترم تحصیلی، بهبود خودکارآمدی تنها در بین دانشجویانی که عملکرد تحصیلی بالایی داشتند، مشاهده شد. نتایج پژوهش کوردیر و همکاران (۲۰۱۶)، حاکی از این بود که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی یکی از مهم‌ترین متغیرهای تاثیرگذار بر پیشرفت و موفقیت تحصیلی می‌باشد. بر اساس نتایج به‌دست آمده از پژوهش فلدمن و کابوتا (۲۰۱۵)، بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. آن‌ها همچنین معتقدند عملکرد تحصیلی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های موفقیت دانشگاه‌ها محسوب می‌شود که به طور بالقوه بر روی کمک‌های مالی در کوتاه مدت و فرصت‌های شغلی در بلند مدت تاثیر می‌گذارد. نتایج تحقیق بتورت و آرتیگا (۲۰۱۱)، حاکی از وجود همبستگی ضعیف بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و پیشرفت تحصیلی بود. بر اساس یافته‌های آن‌ها بین دو نیاز شایستگی و ارتباط با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌دار وجود دارد ولی بین نیاز به خودپیروی و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌دار مشاهده نشد. تیلور و لانسدیل (۲۰۱۰)، در پژوهش خود اظهار داشتند که بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر ماهیت کمی و مبتنی بر روش توصیفی - همبستگی بوده که به لحاظ هدف، از جمله تحقیقات کاربردی به‌شمار می‌رود. برای انتخاب نمونه‌های تحقیق در این پژوهش از روش تصادفی طبقه‌ای نسبی (برحسب دانشکده محل تحصیل) استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل همه دانشجویان کارشناسی کشاورزی دانشگاه‌های غرب کشور (بوعلی سینا همدان، رازی کرمانشاه، کردستان،

لرستان و ایلام) بودند که در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ در این دانشگاه‌ها در گرایش‌های مختلف کشاورزی به تحصیل اشتغال داشتند (N=۶۵۹۸). حجم نمونه آماری بر اساس جدول بارتلت و همکاران (۲۰۰۱)، ۳۶۵ تن تعیین شد، اما به منظور جلوگیری از افت پرسشنامه‌ها و تعمیم‌پذیری بیشتر نتایج پژوهش، تعداد ۶۰۰ پرسشنامه بین دانشجویان توزیع شد که از بین پرسشنامه‌های گردآوری شده، تعداد ۳۶۵ پرسشنامه مبنای تجزیه و تحلیل‌های آماری قرار گرفتند.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها در این پژوهش، پرسشنامه استاندارد بود که از روایی و پایایی لازم برخوردار بوده و از دو بخش ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای و پرسش‌های مرتبط با سنجش خودکارآمدی تحصیلی و ارضای نیازهای بنیادین روانشناختی دانشجویان تشکیل شده بود. برای سنجش ارضای نیازهای بنیادین روانشناختی از نسخه دانشجویی مقیاس ارضای نیازهای مرتبط با کار (ون‌دن بروک و همکاران، ۲۰۱۰) استفاده شد. این مقیاس دارای ۱۸ گویه بر روی طیف لیکرت پنج درجه‌ای (بسیار مخالف تا بسیار موافق) می‌باشد که برای سنجش ارضای سه نیاز بنیادین روانشناختی خودپهروی، شایستگی و ارتباط تدوین شده است. برای سنجش خودکارآمدی تحصیلی هم از مقیاس خودکارآمدی تحصیلی چمرز و همکاران (۲۰۰۱) استفاده شد. این مقیاس متشکل از هشت گویه می‌باشد که بر روی یک طیف لیکرت پنج درجه‌ای (بسیار نادرست تا بسیار درست) ارزش‌گذاری شدند. برای اندازه‌گیری پیشرفت تحصیلی دانشجویان از معدل کل آن‌ها استفاده شد. داده‌های به‌دست آمده توسط نرم افزار SPSS و با استفاده از آزمون‌های آماری مختلف تجزیه و تحلیل شد.

نتایج و بحث

با آنالیز مشخصات دانشجویان و اطلاعات دموگرافیک آن‌ها مشخص شد که حدود ۵۵ درصد (۲۰۱ تن) از کل پاسخگویان دختر و مابقی (۴۵ درصد) پسر بودند. میانگین سنی دانشجویان ۲۱/۴۵ سال بود. همچنین میانگین معدل کل دانشجویان ۱۵/۶۵ بود. بر اساس یافته‌های تحقیق، ۳۹/۷ درصد از پاسخگویان قصد ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر رشته کشاورزی را داشتند، ۲۲/۲ درصد از پاسخگویان بیان کردند که قصد ندارند در مقاطع بالاتر رشته خود، ادامه تحصیل دهند و ۳۸/۱ درصد نیز هنوز برای ادامه تحصیل خود تصمیمی نگرفته بودند. در پژوهش حاضر برای نشان دادن رابطه ارضای نیازهای بنیادین و پیشرفت تحصیلی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج حاصل از آن نشان می‌دهد که بین نیاز به شایستگی در سطح ۰/۰۱ و نیاز به ارتباط در سطح ۰/۰۵ با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. طبق نتایج به‌دست آمده بین نیاز به خودپهروی و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی‌دار مشاهده نگردید. همچنین بر طبق نتایج به‌دست آمده از پژوهش رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار بوده است (t=۰/۲۲۴). اطلاعات بیشتر در جدول (۱) آمده است.

جدول ۱. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

ردیف	مقادیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱	نیاز به خود پیروی	۲/۹۷	۰/۵۹۵	۱				
۲	نیاز به شایستگی	۳/۵۵	۰/۵۴۵	۰/۴۴۰**	۱			
۳	نیاز به ارتباط	۳/۴۶	۰/۵۰۶	۰/۳۳۶**	۰/۳۳۴**	۱		
۴	خودکارآمدی تحصیلی	۳/۶۲	۰/۶۷۴	۰/۳۵۱**	۰/۴۸۸**	۰/۳۸۳**	۱	
۵	پیشرفت تحصیلی	۱۵/۵۶	۱/۵۱۶	۰/۰۷۱	۰/۱۷۹**	۰/۱۰۳*	۰/۲۲۴**	۱

**معنی‌داری در سطح ۱ درصد *معنی‌داری در سطح ۵ درصد

به منظور مشخص کردن قوی ترین متغیرها برای پیش بینی پیشرفت تحصیلی از روش رگرسیون چندگانه به شیوه گام به گام استفاده شد. نتایج این تحلیل نشان داد که در گام اول متغیر خودکارآمدی تحصیلی به عنوان قوی ترین متغیر پیش بین به تنهایی ۵ درصد واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین می نماید. در گام دوم این تحلیل، متغیر نیاز به شایستگی پس از متغیر خودکارآمدی تحصیلی وارد معادله شد که با اضافه شدن این متغیر، قدرت پیش بینی به ۵/۶ درصد افزایش یافت. در واقع با اضافه شدن متغیر نیاز به شایستگی ۰/۶ درصد به قدرت پیش بینی افزوده شد. به دلیل همبستگی ضعیف میان متغیر نیاز به ارتباط با پیشرفت تحصیلی، این متغیر از معادله حذف شد. به عبارت دیگر نیاز به ارتباط در زمینه پیشرفت تحصیلی از قدرت پیش بینی کنندگی برخوردار نیست. برای اطلاعات بیشتر به جدول (۲) مراجعه فرمایید.

جدول ۲- تحلیل رگرسیون پیش بینی پیشرفت تحصیلی از طریق خودکارآمدی تحصیلی و ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی

گام	متغیر پیش بین	Beta	t	B	R ²	F	Sig
۱	خودکارآمدی تحصیلی	۰/۲۲۴	۵/۶۱۲	۰/۴۰۳	۰/۰۵۰	۳۱/۴۹۸	۰/۰۰۰
۲	نیاز به شایستگی	۰/۰۹۱	۲/۰۰۸	۰/۱۹۱	۰/۰۵۶	۱۷/۸۴۴	۰/۰۴۵
	ضریب ثابت	۱۳/۴۲۳					

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، بررسی و تبیین رابطه میان ارضای سه نیاز بنیادین روان شناختی، خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در نمونه ای از دانشجویان کارشناسی کشاورزی در پنج دانشگاه غرب کشور بود. نتایج به دست آمده از همبستگی بین متغیرها نشان داد از بین نیازهای بنیادین روان شناختی، بین نیاز به ارتباط و نیاز به شایستگی با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی دار وجود دارد در حالی که بین نیاز به خودپوی و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری مشاهده نشد. یافته های این پژوهش در پاسخ به پرسش اول، نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام حاکی از این بود که بین متغیر نیاز به شایستگی قادر به پیش بینی و تبیین پیشرفت تحصیلی می باشد در حالی که نیاز به ارتباط سهم قابل توجهی در تبیین پیشرفت تحصیلی ندارد. این نتایج با پژوهش، بتورت و آرتیگا (۲۰۱۱) و بخشی از پژوهش تیلور و لانسدیل (۲۰۱۰) و جواهری و همکاران (۱۳۹۰)، در این رابطه همخوانی دارد و با نتایج به دست آمده از پژوهش، ژیلت و همکاران (۲۰۱۷)، کراسولی و همکاران (۲۰۱۶)، کوردیر و همکاران (۲۰۱۶)، در این رابطه هم سویی ندارد.

همچنین نتایج پژوهش حاضر، حاکی از تایید پرسش دوم می باشد. بر اساس یافته های تحقیق بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی رابطه معنی دار وجود دارد. این بدان معنی است که عملکرد افراد بر اساس باورهای خود در مورد آنچه می توانند انجام دهند و پیامدهای احتمالی یک کار خاص می باشد (نیستانی و میرحیدری، ۱۳۹۴)، زمانی که دانشجویان با احساس خودکارآمدی در مسیر یادگیری با شکست مواجه می شوند، آن را به تلاش ناکافی خود نسبت می دهند و از آن جا که به توانمندی ها خود ایمان دارند (راس و همکاران، ۲۰۱۶)، با تلاش بیشتر در صدد جبران شکست خود برمی آیند. در مجموع این شرایط زمینه ساز خودکارآمدی بالا و دست یابی به پیشرفت تحصیلی مطلوب می گردد. به بیان دیگر هر چه خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان بالاتر می رود، پیشرفت تحصیلی آن ها نیز بیشتر می شود. نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر با یافته های پژوهش جهانگرد و همکاران (۱۳۹۶)، نیستانی و میرحیدری (۱۳۹۴)، بلوطبنگان (۱۳۹۳)، پاشاشریفی و همکاران (۱۳۹۲)، استازکویچ و همکاران (۲۰۱۸)، تالزما و همکاران (۲۰۱۸)، بیوتی و همکاران (۲۰۱۷)، فلدمن و کابوتا (۲۰۱۵)، در این رابطه همخوانی دارد و با پژوهش سواری (۱۳۹۶)، در این رابطه هم سویی ندارد.

از نتایج حاصل از این پژوهش و وجود همبستگی ضعیف (نیاز به شایستگی و نیاز به ارتباط) و عدم وجود همبستگی (نیاز به خودپوی) بین نیازهای بنیادین روان شناختی با پیشرفت تحصیلی، چنین به نظر می رسد سازه پیشرفت تحصیلی تحت تاثیر عوامل متعددی قرار دارد و فقط یک متغیر قادر به پیش بینی آن نیست. از این رو پیشنهاد می شود، یک متغیر میانجی مانند انگیزه تحصیلی که در تحقیقات پیشین مبتنی بر نظریه خودتعیین گری شواهد قابل توجهی در مورد این که ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی تأثیر مستقیم بر سلامت و انگیزه تحصیلی دارند، ارائه شده است (Betoret & Artiga, 2011)، برای تبیین واریانس پیشرفت تحصیلی، وارد معادله گردد.

پیشنهادها

در مجموع با توجه به نتایج این پژوهش که نشان داد متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی و نیاز به شایستگی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان رابطه دارند، پیشنهاد می‌شود برای تقویت پیشرفت تحصیلی دانشجویان، کارگاه‌های آموزشی با هدف آشنایی دانشجویان با راه‌های افزایش خودکارآمدی تحصیلی و برآورده کردن نیاز به شایستگی آن‌ها برگزار شود. همچنین پیشنهاد می‌شود، دانشگاه‌ها و سایر مراکز آموزش عالی، علاوه بر به چالش کشیدن دانشجویان در انجام تکالیف دانشگاهی، زمینه‌ای فراهم کنند تا دانشجویان با به‌کارگیری استعدادها و توانایی‌های خود در انجام تکالیف دانشگاهی، نیاز به شایستگی خود را برآورده و تقویت نمایند. علاوه بر این پیشنهاد می‌شود مراکز آموزش عالی با طراحی و اجرای برنامه‌های آموزشی ویژه، مهارت خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان را پرورش دهند. بر اساس یافته‌های تحقیق برای تحقیقات آتی، پیشنهاد می‌شود، با توجه به محدوده تحقیق حاضر تحقیقی با عنوان مشابه در نقاط دیگر کشور انجام شود.

منبع‌ها

اکبری بلوطبنگان، افضل (۱۳۹۳). رابطه ساده و چندگانه خودکارآمدی، اهداف پیشرفت و انگیزه پیشرفت در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان. مجله آموزش در علوم پزشکی، ۱۴(۹)، ۷۹۶-۸۰۵.

پاشاشریفی، حسن؛ شریفی، نسترن و تنگستانی، بلدا (۱۳۹۲). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از روی خودکارآمدی، خودتنظیمی و خلاقیت دانشجویان دانشگاه آزاد رودهن. فصلنامه علمی- پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، ۴(۱۶)، ۱۵۷-۱۷۸.

پدرام، پیمان؛ ظریفیان، شاپور و ملاشاهی، غلامعباس (۱۳۹۲). نقش و اهمیت آموزش عالی در کارآفرینی فارغ‌التحصیلان رشته‌های کشاورزی. چهارمین همایش سراسری کشاورزی و منابع طبیعی پایدار، ۳ اسفند، تهران.

جوهری، جواد. (۱۳۹۰). رابطه‌ی بین ارضای نیازهای بنیادین (خودمختاری، شایستگی و ارتباط) با انگیزش پیشرفت تحصیلی (درونی، بیرونی و عدم انگیزش) و پیشرفت تحصیلی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

جهانگرد، حمیده؛ لسانی، مهدی و مطهری‌نژاد، حسین (۱۳۹۶). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی با توجه به شیوه‌های یادگیری با میانجی‌گری خودکارآمدی تحصیلی. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، ۱(۱۴)، ۱-۱۰.

حسن‌آبادی، حمیدرضا؛ یعقوبی، حمید؛ پیروی، حمید؛ پورشریفی، حمید؛ حمیدپور، حسن؛ اکبری زردخانه، سعید؛ صبحی قراملکی، ناصر؛ فرزانه، نسرين و فخاری، الهام (۱۳۹۱). عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان: نتایج مقدماتی یک مطالعه ملی. مجموعه مقالات ششمین سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان، ۲۸-۲۷ اردیبهشت، ۱۳۹۱، گیلان: دانشگاه کشاورزی، ۱۳۷-۱۳۱.

زرافشانی، کیومرث؛ شرفی، لیدا؛ بیناییان، اکرم؛ ملک حسینی، افسانه؛ نوروزی، مرضیه و حیدری، حسن (۱۳۹۵). بررسی علل انصراف دانشجویان از تحصیل: مورد دانشگاه رازی کرمانشاه. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۶(۷۹)، ۲۶-۱۹.

زمانی، غلامحسین و آزادی، حسین (۱۳۸۱). انتخاب آگانه و تحصیل در رشته کشاورزی. مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۱۸(۳۶)، ۱۱۰-۱۰۰.

سواری، کریم (۱۳۹۶). اثر باورهای معرفت‌شناختی و ادراکات یادگیری بر عملکرد تحصیلی با میانجی‌گری خودکارآمدی تحصیلی. دوفصلنامه علمی- پژوهشی شناخت اجتماعی، ۱۱(۶)، ۱۳۱-۱۴۶.

سماوی، سیدعبدالوهاب؛ ابراهیمی، کلتوم و جاودان، موسی (۱۳۹۵). بررسی رابطه درگیری‌های تحصیلی، خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر بندرعباس. دو فصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۴(۷)، ۷۲-۹۲.

سیاه‌پوش، اسحاق ارجمند؛ مقدس جعفری، محمدحسن و فریغزانی، محمد (۱۳۹۰). بررسی عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر شوش دانیال(ع). فصلنامه جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، ۲(۲)، ۷-۲۰.

- شهرآرای، مهرناز؛ فرزاد، ولی الله و زارعی، علیرضا (۱۳۸۴). رابطه بین سبک‌های اسنادی و انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان سال دوم رشته ریاضی. فصلنامه روانشناسان ایرانی، ۱(۴)، ۱-۹.
- عرفانی، نصراله (۱۳۸۹). روان‌شناسی شناختی و فراشناختی و پیشرفت تحصیلی. همدان: نشر فراگیران سینا.
- کبیری، مسعود (۱۳۸۳). نقش متغیرهای خودکارآمدی ریاضی، اضطراب ریاضی و نگرش ریاضی بر پیشرفت ریاضی. مجموعه مقالات اولین کنگره سراسری روانشناسی ایران، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- محمودی، حشمت‌الله؛ عرفانی، نصراله و محقق، حسین (۱۳۹۶). تدوین مدلی به منظور تبیین و پیش بینی پیشرفت تحصیلی بر پایه نیازهای بنیادین روان شناختی و انگیزش پیشرفت تحصیلی. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۴۶(۵۳)، ۶۷-۸۰.
- نیستانی، محمدرضا و میرحیدری، سیدعلی (۱۳۹۴). رابطه بین خودکارآمدی و رضایت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان پایه سوم دوره دوم متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۳-۹۲. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۴۷(۳۰)، ۵۱-۶۰.
- Alston, A. (2003). The future Role of Instructional Technology in Agricultural Education in North Carolina and Virginia. *Journal of agricultural education*, 44(2), 111-125.
- Andal, A. S. (2017). The Basic Psychological Needs and the Academic Performance of Redirected and Non-redirected Students. Presented at the DLSU Research Congress, De La Salle University, Manila, Philippines, June 20-22.
- Bassi, M., Steca, P., Fave, A. D., & Caprara, G. V. (2007). Academic self-efficacy beliefs and quality of experience in learning. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 301-312.
- Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy: In V. S. Ramachaudran. *Encyclopedia of human behavior*, 4, 71-81.
- Bandura, A. (1986). The explanatory and predictive scope of self-efficacy theory. *Journal of social and clinical psychology*, 4(3), 359-373.
- Betoret, F. D., & Artiga, A. G. (2011). The Relationship among Student Basic Need Satisfaction, Approaches to Learning, Reporting of Avoidance Strategies and Achievement. *Journal of Research in Educational Psychology*, 9(2), 463-496.
- Bui, H. T., Fung So, K., Kwek, A., & Rynne, J. (2017). The impacts of self-efficacy on academic performance: An investigation of domestic and international undergraduate students in hospitality and tourism. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 20, 47-54.
- Can, S. (2009). The effects of science student teacher academic achievements, their grade Levels, gender and type of education they are exposed to on their mat learning Styles". *social and Behavioral Sciences*, 1, 18-53.
- Caraway, K., Tucker, C. M., Reinke, W. M., & Hall, C. (2003). Self-efficacy, goal orientation, and fear of failure as predictors of school engagement in high school students. *Psychology in the Schools*, 40, 417-427.
- Chemers, M. M., Hu, L., & Garcia, B. F. (2001). Academic self-efficacy and first-year college student performance and adjustment. *Journal of Educational Psychology*, 93, 55-64.
- Cerasol, C. P., Nicklin, J. M., & Nassrelrgawi, A. S. (2016). Performance, incentives, and needs for autonomy, competence, and relatedness: a meta-analysis. *Motivation and Emotion*, 40, 781-813.
- Cordeiro, P., Paixão, P., Lens, W., Lacante, M., & Sheldon, K. (2016). Factor structure and dimensionality of the balanced measure of psychological needs among Portuguese high school students: Relations to well-being and ill-being. *Learning and Individual Differences*, 47, 51-60.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2011). Levels of analysis, *regnant causes of behavior* and wellbeing: The role of psychological needs. *Psychological Inquiry*, 22, 17-22.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2002). Overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. In E. L. Deci & R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of self-determination research* (pp. 3-33). New York: University of Rochester Press.
- Deci, E. L., Ryan, R. M., Gagne, M., Leone, D. R., Usunov, J., Kornazheva, B. P. (2001). Need Satisfaction, Motivation, and Well-Being in the Work Organizations of a Former Eastern Bloc Country: A Cross- Cultural Study of Self-Determination. *PersSocPsychol Bull*, 27(8), 910-930.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- Ekstrom, R. B., Goertz, M. E., Pollack, J. M. & Rock, D.A. (1986). Who drops out of high school and why? Findings from a national study. *Teachers College Record*, 87, 356-373.
- Feldman, D. B., Kubota, M. (2015). Hope, self-efficacy, optimism, and academic achievement: Distinguishing constructs and levels of specificity in predicting college grade-point average. *Learning and Individual Differences*, 37, 210-216.
- Gillet, N., Morin, A. J. S., Huyghebaert, T., Burger, L., Maillot, A., Poulin, A., & Tricard, E. (2017). University students' need satisfaction trajectories: A growth mixture analysis. *Learning and Instruction*, 55, 1-10.
- Green, B. A.; Miller R. B., Crowson, H. M.; Duke, B. L. & Akey, K. L. (2004). Predicting high school student's cognitive engagement and achievement: Contribution of classroom perception and motivation contemporary. *contemporary Educational Psychology*, 29(4), 82-462.
- Hurlock, E. (1980). *Child development*. New York: McGraw Hill.

- Jang, H., Reeve, J., Ryan, R. M., & Kim, A. (2009). Can self-determination theory explain what underlies the productive, satisfying learning experiences of collectivistically oriented Korean students? *Journal of Educational Psychology*, 101, 644–661.
- Khan, M. (2013). Academic Self- Efficacy, Coping, and Academic Performance in Colledge. *International Journal of Undergraduate Research and Creative Activities*, 5, 1-11.
- McGeown, S. P., Putwain, D., Simpson, E. G., Boffey, E., Markham, J., & Vince, A. (2014). Predictors of adolescents' academic motivation: Personality, self-efficacy and adolescents' characteristics. *Journal of Learning and Individual Differences*, 32, 278-286.
- Non, T., & Tempelaar, D. (2016). Time preferences, study effort, and academic performance. *Economics of Education Review*, 54, 36-61.
- Pajares, F., & Schunk, D. H. (2001). *Self-beliefs and school success: Self-efficacy, self-concept and school achievement*. London: Ablex Publishing.
- Ross, M., Perkins, H., & Bodey, K. (2016). Academic motivation and information literacy self-efficacy: The importance of a simple desire to know. *Library & Information Science Research*, 38(1), 2-9.
- Schüler, J., Sheldon, K. M., & Frohlich, S. M. (2010). Implicit need for achievement moderates the relationship between competence need satisfaction and subsequent motivation. *Journal of Research in Personality*, 44, 1-12.
- Stajkovic, A. D., Bandura, A., Locke, E. A., Lee, D., & Sergent, K. (2018). Test of three conceptual models of influence of the big five personality traits and academic self-efficacy on academic performance: A meta-analytic path-analysis. *Journal of Personality and Individual Differences*, 120, 238–245.
- Spinath, B. (2012). Academic Achievement. *Encyclopedia of Human Behavior (Second Edition)*, 1–8.
- Sheldon, K. M., & Filak, V. (2008). Manipulating autonomy, competence, and relatedness support in a game-learning context: New evidence that all three needs matter. *British Journal of Social Psychology*, 47, 267–283.
- Sulea, C., van Beek, I., Sarbescu, P., Virga, D., & Schaufeli, W. B. (2015). Engagement, boredom, and burnout among students: Basic need satisfaction matters more than personality traits. *Learning and Individual Differences*, 42, 132–138.
- Talsma, K., Schüz, B., Schwarzer, R., & Norris, K. (2018). I believe, therefore I achieve (and vice versa): A meta-analytic cross-lagged panel analysis of self-efficacy and academic performance. *Learning and Individual Differences*, 61, 136-150.
- Taylor, G., Lekes, N., Gagnon, H., Kwan, L., & Koestner, R. (2012). Need satisfaction, work–school interference and school dropout: An application of self-determination theory. *British Journal of Educational Psychology*, 82, 622–646.
- Taylor, I. M., Lonsdale, C. (2010). Cultural Differences in the Relationships Among Autonomy Support, Psychological Need Satisfaction, Subjective Vitality, and Effort in British and Chinese Physical Education. *Human Kinetics Journal*, 32(5), 655-673.
- Van den Broeck, A., Vansteenkiste, M., Witte, H., Soenens, B., & Lens, W. (2010). Capturing autonomy, competence, and relatedness at work: Construction and initial validation of the Work related Basic Need Satisfaction scale. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83(4), 981-1002.
- Yang, H. J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical–vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24, 283-301.
- Zhen, R., Liu, R. D., Ding, Y., Wang, J., Liu, Y., & Xu, L. (2017). The mediating roles of academic self-efficacy and academic emotions in the relation between basic psychological needs satisfaction and learning engagement among Chinese adolescent students. *Learning and Individual Differences*, 54, 210-216.